

ИЗВЈЕШТАЈ О СПРОВЕДЕНИМ АКТИВНОСТИМА ЗА 2025. ГОДИНУ

РЕПУБЛИКА СРПСКА
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ И КУЛТУРЕ

Републички завод за заштиту културно-
историјског и природног наслеђа

Бања Лука, 2026

РЕПУБЛИКА СРПСКА
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ И КУЛТУРЕ
РЕПУБЛИЧКИ ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ И ПРИРОДНОГ НАСЉЕЂА

ИЗВЈЕШТАЈ О СПРОВЕДЕНИМ АКТИВНОСТИМА ЗА 2025. ГОДИНУ

Бања Лука, јануар 2026. године

Израђивач: Републички завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа
Вука Караџића 4/VI
78 000 Бања Лука

Назив документа: ИЗВЈЕШТАЈ О СПРОВЕДЕНИМ АКТИВНОСТИМА
ЗА 2025. ГОДИНУ

Израдили: Драган Ковачевић, дипл. инж. шум.
Дејан Радошевић, дипл. екол.
Дарко Јованић, дипл. инж. шум.
Горан Панић, дипл. геогр.
Сара Поткоњак, маст. биол.
Дијана Гвозден Слишко, маст. простор план.
Јасна Домазет, дипл. екол.

ДИРЕКТОР
Јасна Милешевић

Правни основ:

У складу са одредбама чл. 13. и 95. Закона о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 49/24), Републички завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа израдио је **Извјештај о спроведеним активностима за 2025. годину.**

Извод из члана 13:

став (1): Стручни послови заштите природе и природних добара које обавља Завод су:

подстав 19) достављање годишњег извјештаја Министарству¹ о свим спроведеним активностима.

Извод из члана 95:

став (2): Извјештај о спроведеним активностима Завода за претходну годину, Завод је дужан да достави Министарству до 31. јануара текуће године.

¹ Министарство надлежно за ресор заштите животне средине, односно Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију

САДРЖАЈ

ЗАШТИЋЕНА ПОДРУЧЈА	6
НОВА ЗАШТИЋЕНА ПОДРУЧЈА	6
ПОДРУЧЈА У ПОСТУПКУ ЗАШТИТЕ	9
ПРЕТХОДНА ЗАШТИТА.....	9
РЕВИЗИЈА И ПРЕСТАНАК ЗАШТИТЕ.....	9
ИНИЦИЈАТИВЕ ЗА ЗАШТИТУ	10
ИСТРАЖИВАЊА И ИЗРАДА СТУДИЈЕ ЗАШТИТЕ	11
СТРУЧНИ НАДЗОР И ПРАЋЕЊЕ СТАЊА ПРИРОДНИХ ДОБАРА.....	11
УПРАВЉАЊЕ ЗАШТИЋЕНИМ ПОДРУЧЈЕМ.....	12
РЕГИСТАР ЗАШТИЋЕНИХ ПРИРОДНИХ ДОБАРА.....	16
БИОЛОШКА РАЗНОВРСНОСТ	19
ЗАШТИЋЕНЕ ВРСТЕ	19
ГЕОЛОШКА РАЗНОВРСНОСТ	22
УТИЦАЈ НА ПРИРОДУ	24
ИНФОРМАЦИОНИ СИСТЕМ ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ	27
ИЗДАВАШТВО И ПРОМОЦИЈА	29
Литература	30
Прилози.....	31

Заштићена подручја

ЗАШТИЋЕНА ПОДРУЧЈА

НОВА ЗАШТИЋЕНА ПОДРУЧЈА

На дан 31.12.2025. године, у Републици Српској под правном заштитом регистровано је 36 подручја природе, која су проглашена у складу са одредбама Закона о заштити природе. Површина под заштитом износи 74.168,04 хектара, што је процентуални удио од 3,01 % територије Републике Српске. Заштићена су подручја у сљедећим категоријама: два резервата природе (категорија Ia), три национална парка (категорија II), 18 споменика природе (категорија III), три заштићена станишта (категорија IV), седам паркова природе (категорија V) и три подручја са одрживим коришћењем природних ресурса (категорија VI). Списак свих заштићених подручја приказан је у Прилогу 1 овог Извјештаја.

У 2025. години број заштићених подручја је повећан са 34 на 36 (слика 1). Два новозаштићена подручја су Парк природе „Губер“ (површина 571,78 ха) и Споменик природе „Цврцка“ (површина 557,83 ха). Укупна површина заштићених подручја Републике Српске у овом временском периоду увећана је за 1.129,61 хектара, односно за 0,05 %.

Слика 1. Број заштићених подручја Републике Српске у периоду 2007-2025. године

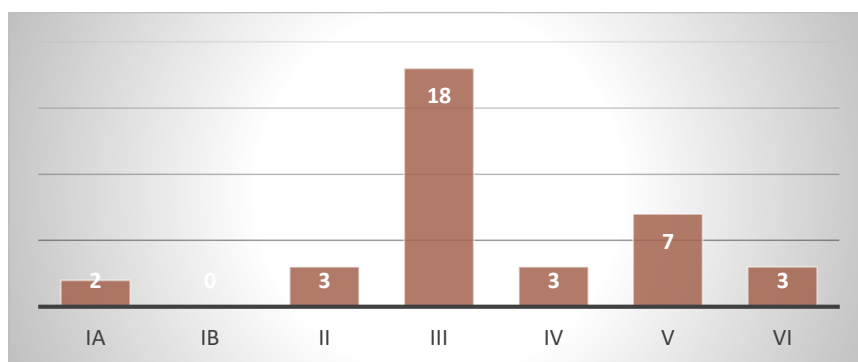
Анализе

Завод у оквиру редовних активности врши анализу основних података о заштићеним подручјима, категоријама, процентуалним удјелом и просторним размјештајем. Површина под заштитом је највећа у категорији V – заштићени пејзажи-паркови природе. Подручја у овој те категорији II – национални паркови заузимају највеће површине под заштитом, око 95% од укупно заштићене територије. Остатак површине под заштитом, чине категорије III – споменик природе, IV – заштићено станиште, Ia –строги резерват природе и VI – подручје за одрживо коришћење природних ресурса-парк шуме, док у категорији Ib – посебни резерват природе још увијек није заштићено ниједно подручје. Што се тиче броја заштићених подручја, половина,

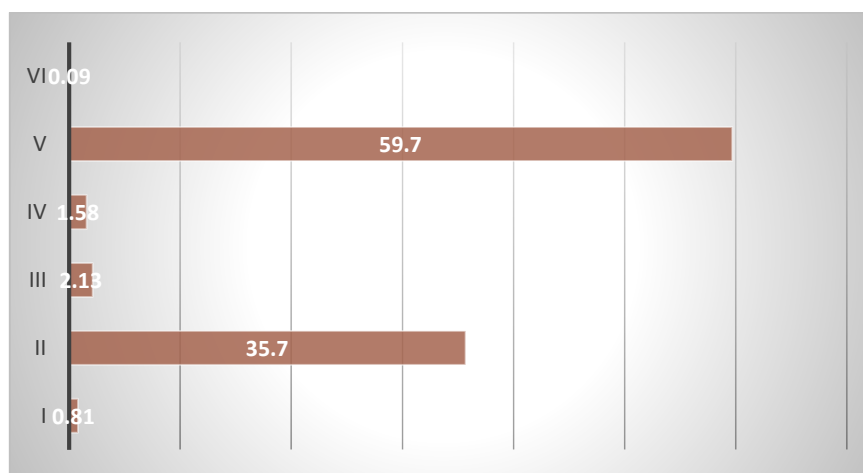
односно 18 подручја, заштићена је у категорији „споменик природе“, а слиједу заштићени пејзажи-паркови природе којих има 7.

Табела 1. Број и површина заштићених подручја по категоријама

КАТЕГОРИЈА	БРОЈ	ПОВРШИНА (ha)
Ia строги резерват природе	2	592,82
Ib посебни резерват природе	-	
II национални парк	3	26.275,20
III споменик природе	18	2.125,58
IV заштићено станиште	3	1.159,76
V заштићени пејзажи: заштићени природни пејзаж, заштићени културни пејзаж, парк природе	7	43.948,61
VI заштићено подручје са одрживим коришћењем природних ресурса: парк шума, објекти обликоване природе	3	66,07
УКУПНО	36	74.168,04

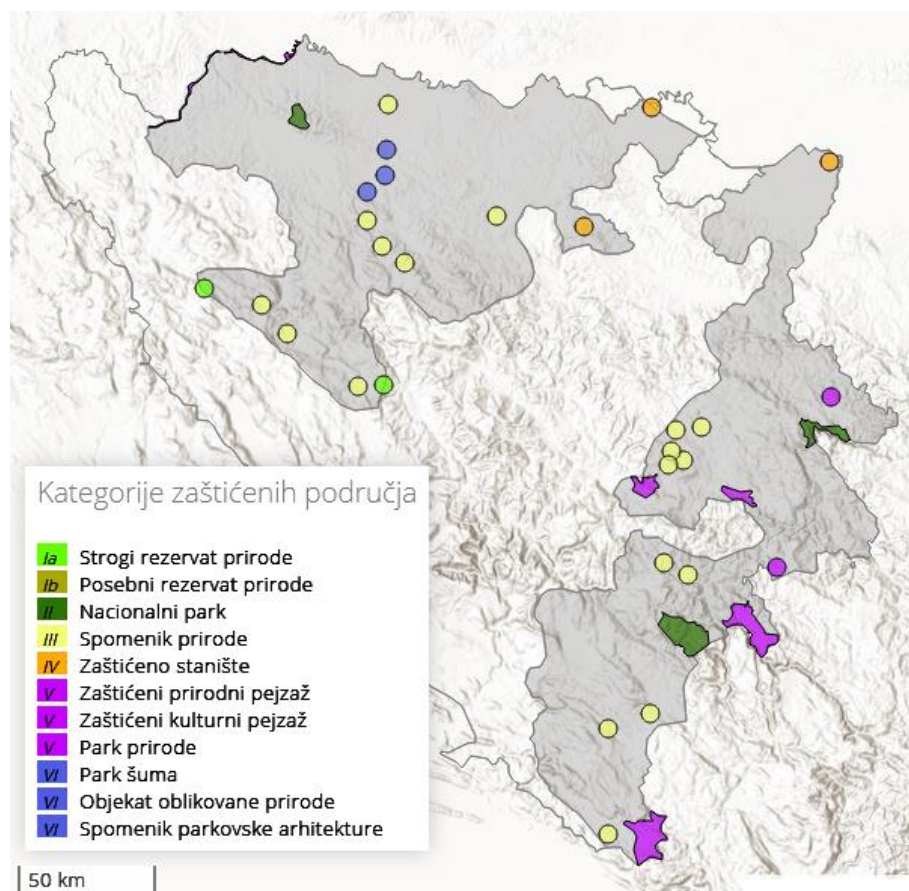

Слика 2. Број заштићених подручја по категоријама

Слика 3. Удио површина по категоријама заштићених подручја (%)

Просторни приказ заштићених подручја по категоријама доступан је на апликацији у оквиру Информационог система заштите природе на линку <http://e-priroda.rs.ba/>.

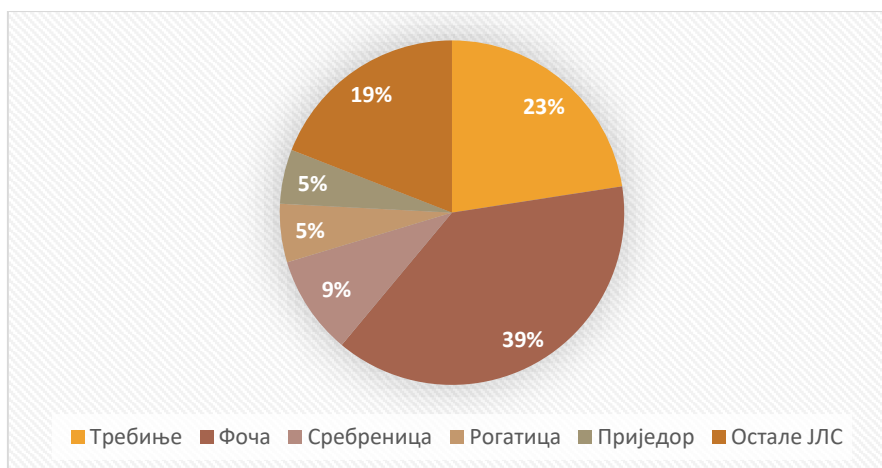

Слика 4. Просторни размјестај заштићених подручја по категоријама

Заштићена подручја на својој територији има 31 од укупно 64 јединице локалне самоуправе², што је мање од половине. Од тог броја, општина Пале има 4, док општине Фоча и Соколац имају по три заштићена подручја, која се цијелом површином или дјелимично налазе на њиховој територији. Табеларни преглед са бројем заштићених подручја по јединицама локалне самоуправе приказан је у Прилогу 2 овог Извјештаја.

Узимајући у обзир површину територије под заштитом, на првом мјесту је Општина Фоча са 28.554,94 ха заштићене територије, а слиједи Град Требиње са 16.729,23 ха. Ове двије јединице локалне самоуправе учествују са 62% у заштићеној територији Републике Српске. На трећем мјесту је Општина Сребреница са 6.887,1 ха, затим Општина Рогатица са 4.067,89 те Град Приједор са 3.784,47 ха. Површина под заштитом на територији свих осталих јединица локалне самоуправе износи укупно 14.144,41 ха.

² У Републици Српској има 12 градова и 52 општине, у складу са одредбама Закона о територијалној организацији Републике Српске ("Службени гласник РС", бр. 69/09, 70/12, 83/14, 106/15, 26/19, 15/21, 37/22 и 32/23). Међу градовима, њих 11 се састоји од једне општине, док једино Град Источно Сарајево у свом саставу има 6 општина.

Слика 5. Удио јединица локалне самоуправе у површини заштићених подручја Републике Српске

ПОДРУЧЈА У ПОСТУПКУ ЗАШТИТЕ

Током 2025. године, припремљена је Студија за проглашење Заштићеног природног пејзажа „Дуга њива“ на територији општине Модрича (3.582,37 ha), која је достављена надлежном министарству на поступање тј. поступак проглашења. За подручје Заштићено станиште „Неретва“ (25.122,88 ha) 2022. године је израђена Студија заштите која је достављена надлежном органу на усвајање (Табела 2).

Табела 2. Завршене Студије заштите

КАТЕГОРИЈА	ПОДРУЧЈЕ	ЈЕДИНИЦА САМОУПРАВЕ	ЛОКАЛНЕ	ДОСТАВЉАЊЕ СТУДИЈЕ	ЈАВНИ УВИД
Заштићено станиште	Неретва	Калиновик, Гацко		21.12.2022.	-
Заштићени природни пејзаж	Дуга њива	Модрича		28.11.2025.	-

ПРЕТХОДНА ЗАШТИТА

За вријеме извјештајног периода ниједно подручје није стављено под претходну заштиту.

РЕВИЗИЈА И ПРЕСТАНАК ЗАШТИТЕ

У 2025. години није извршена ревизија заштите ни за једно заштићено подручје, као ни приједлог за престанак заштите.

ИНИЦИЈАТИВЕ ЗА ЗАШТИТУ

Током 2025. године поднесена је иницијатива за успостављање 5 заштићених подручја и утврђено је да је свих 5 оправдано. Поступак утврђивања оправданости иницијативе подразумијева увид у просторно-планске документе Републике и јединице локалне самоуправе, укључујући и потенцијалне конфликте у смислу различитих планских рјешења, историјат заштите, теренски обилазак са прелиминарним утврђивањем стања и обухвата подручја, као и других чињеница значајних за поступак проглашења (постојање иницијатива за проглашење других заштићених подручја у близини и слично). Мишљење о иницијативи садржи и изјашњење о могућности обављања теренских истраживања у смислу годишњег плана рада и кадровског капацитета Завода.

Тако је за подручје Омладинска пећина утврђено да је предложено за заштиту кроз документ Студија заштите за проглашење Парка природе „Јаворина“. За подручје Влашић-Иломска-Модро поље предложено је да се иницијатива обједини са иницијативом за заштиту Крушевог брда и ријеке Крушевице која је поднесена 2021. године, што је надлежно министарство и прихватило. За подручје Дубока је поднесена иницијатива за претходну заштиту, након што је 2024. године поднесена иницијатива за заштиту овог подручја.

Табела 3. Поднесене иницијативе за заштиту подручја у 2025. години

ПОДРУЧЈЕ	ЈЕДИНИЦА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ	ПЛАНИРАНО ЗА ЗАШТИТУ У ПП	ОПРАВДАНОСТ ИНИЦИЈАТИВЕ	НАПОМЕНА
Бањ брдо	Бања Лука	да	да	подручје се налази у обухвату подручја "Шуме Бањалуке - зелена потковица Града Бањалуке" за који је у току израда Студије заштите
Влашић - Иломска клисуре - Модро поље	Кнежево	да	да	предложено да се иницијатива обједини са иницијативом за заштиту Крушевог брда и ријеке Крушевице (поднесена 2021. године)
Омладинска пећина	Пале	да	да	подручје обухваћено Студијом за проглашење ПП „Јаворина“
Дубока	Котор Варош	да	да	иницијатива за претходну заштиту, 2024. године поднесена иницијатива за заштиту
Трескавица и кањон Бистрице	Калиновик, Трново, Фоча	да	да	

У периоду 2020-2024. година поднесене су укупно 23 иницијативе за проглашење заштићеног подручја, од чега је статус заштићеног подручја добило нових седам³.

³ Извјештај о накнадном прегледу провођења препорука из Извјештаја ревизије учинка „Функционисање система заштите животне средине“; Главна служба за ревизију јавног сектора Републике Српске, Бања Лука, децембар 2025, стр. 9

ИСТРАЖИВАЊА И ИЗРАДА СТУДИЈЕ ЗАШТИТЕ

У 2025. години завршена је Студија за проглашење Заштићеног природног пејзажа „Дуга њива“ на територији Општине Модрича. Изради Студије претходио је теренски обилазак подручја у више наврата у циљу сагледавања и оцјене стања подручја, сагледавања подручја у смислу одређивања приједлога зона и режима заштите и приједлога смјерница за будуће управљање.

Теренска истраживања обављена су за Парк природе „Велики столац“, Вишеград. За потребе израде и успостављања заштићеног подручја на територији општине Вишеград оформљен је мултидисциплинарни тим састављен од представника Завода за заштиту природе Републике Србије и Завода. Обављен је низ консултативних састанака са заинтересованим странама и урађена су прва теренска мултидисциплинарна истраживања сјеверног дијела подручја који обухвата кањон Брусничког потпока, Велики столац и Бабину греду. Израђен је Извјештај (Студија за заштиту Парк природе „Велики столац“ – први дио) за потребе пројекта. Наставак потребних истраживања (кањон Рзава и Дражевина) у циљу израде студије заштите планиран је за 2026. годину.

Теренска истраживања за Парк природе Виторог, Плива и Јањ, Шипово обављена су према плану рада Завода за 2025. годину.

Израда Студије за шуме око Бања Луке није урађена према Плану рада Завода за 2024. годину јер предметна истраживања, која води Центар за животну средину, нису достављена Заводу на надлежно поступање.

СТРУЧНИ НАДЗОР И ПРАЋЕЊЕ СТАЊА ПРИРОДНИХ ДОБАРА

Стручни надзор и праћење стања природних добара са дефинисаним предметом надзора према Плану стручног надзора и праћењу стања природних добара за 2025. годину обављен је за подручја Строги резерват природе „Прашума Јањ“, Национални парк „Дрина“ и Парк природе „Орјен“.

Предмет надзора за СРП „Прашума Јањ“ били су: преглед издатих стручних мишљења од стране Завода и контрола проведених активности, реализација активности из Плана управљања од периода доношења до извршења стручног надзора; преглед издатих стручних мишљења од стране Завода и контрола проведених активности; анализа примјене прописа (мјере и услови заштите у вези са уласком, обиласком и научним истраживањима); усаглашеност просторног обухвата у односу на Акт заштите.

За НП „Дрина“ стручни надзор је обухватио: контролу реализације стратешких циљева прописаних Програмом за спровођење мјера управљања; преглед издатих стручних мишљења од стране Завода и контрола проведених активности; примјена прописа; остало.

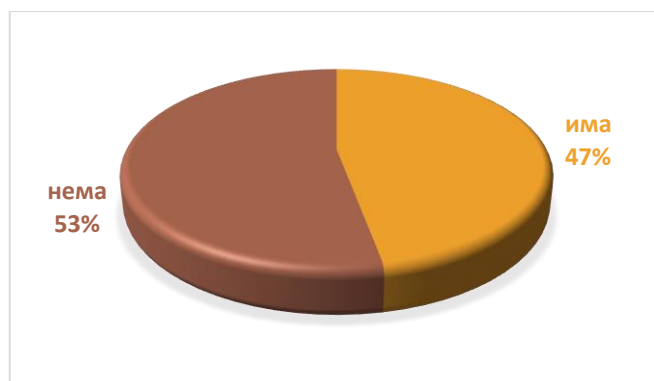
Стручним надзором ПП „Орјен“ обухваћене су сљедеће области: контрола реализације стратешких циљева прописаних Програмом за спровођење мјера управљања; преглед издатих стручних мишљења од стране Завода и контрола проведених активности; примјена прописа; остало.

Након проведених активности контроле, за сва подручја сачињен је Извјештај о извршеном стручном надзору, те су за утврђене недостатке дате препоруке за отклањање истих. Извјештај је достављен Управљачима и ресорном Министарству.

УПРАВЉАЊЕ ЗАШТИЋЕНИМ ПОДРУЧЈЕМ

До 31.12.2025. године број заштићених подручја износио је 36, док су 34 подручја била са обавезом израде докумената управљања (ПП „Губер“ и СП „Цврцка“ су проглашени у другој половини године). Од тог броја, 16 ЗП-а имало је важеће документе управљања (14 Планава управљања и 2 Програма управљања). Напомињемо да је још 6 ЗП-а у претходном периоду израдило Програм управљања, али је истекао период њиховог важења а није донесен План управљања.

Током 2025. године, донесен је План управљања за два подручја, Национални парк „Козара“ и Споменик природе „Јама Ледана“. За 4 подручја Завод је дао мишљење на ПУ и то: НП „Сутјеска“, НП „Дрина“, ПП „Орјен“ и ПП „Уна“. Програм управљања у извјештајном периоду није израђен ни за једно подручје.

Слика 6. Удио заштићених подручја који имају/немају важећи документ управљања

Годишњи извјештај из члана 8. Правилника о мјерама управљања, изради и садржају програма и плана управљања заштићеним подручјем, који израђује Управљач, за 2024. годину достављен је за 17 заштићених подручја, од укупно 34 подручја која су у том периоду имала обавезу извјештавања. Напомињемо да је обавеза достављања годишњих извјештаја до 15. марта текуће године за претходну годину, тако да су за потребе овог Извјештаја коришћени подаци за 2024. годину.

Трендови достављања извјештаја у посљедњем петогодишњем периоду приказани су у Табели бр. 4. Процент достављених извјештаја кретао се између око 30-93%. Као један од разлога значајног процента достављених извјештаја за 2021. годину, може се претпоставити рад на Извјештају ревизије учинка „Заштита и очување природних добара“ који је Главна служба за ревизију јавног сектора Републике Српске објавила 2022. године (извјештаји за предметну годину достављани су почетком 2022. године).

Табела 4. Број подручја са достављеним извјештајима у односу на укупан број ЗП-а

ГОДИНА	БРОЈ ПОДРУЧЈА КОЈА СУ ДОСТАВИЛА ИЗВЈЕШТАЈ	БРОЈ ПОДРУЧЈА ПОД ЗАШТИТОМ
2020	18	27
2021	26	28
2022	18	31
2023	10	33
2024	17	34

Међутим, сам број усвојених планова/програма управљања и број достављених извјештаја не даје потпуни увид у функционисање заштићених подручја. С тим у вези, Завод је извршио анализу спровођења обавезе достављања извјештаја за 2024. годину и установио да међу управљачима који нису доставили извјештај има и оних са важећим Планом или Програмом управљања. Констатовано је и да су достављени извјештаји различито форматирани те да само дјелимично садрже податке о стању геолошке, биолошке и пејзажне разноврсности ЗПД, степену угрожености, факторима угрожавања и о другим проблемима у заштити и очувању. Уочава се и да се у извјештајима појединих подручја која имају важеће Планове/програме управљања не врши анализа испуњавања циљева/стратешких циљева наведених у самим планским документима, а што би требао бити основни садржај извјештаја.

Анализом достављених извјештаја за предметну годину констатовано да су у одређеном обиму истраживања и мониторинг која се могу окарактерисати као научно-истраживачки организовала само два заштићена подручја (НП „Козара“ и СПА „Универзитетски град“). Неколико подручја се бавило оцјеном стања очуваности и праћењем стања, са највећим освртом на шуме. СРП „Прашума Јањ“ врши редовну оцјену стања подручја, у складу са обавезама које проистичу из статуса заштите на свјетском нивоу (природно добро УНЕСКО). Одржавање подручја, укључујући и санитарну сјечу у извјештају је наводило неколико ЗП-а, а то се нарочито истиче у 3 подручја која су заштићена у категорији VI IUCN-а. Поједина подручја су реализовала активности на обиљежавању граница заштићеног подручја и постављању информативних табли. Поједина подручја потписала су споразум о сарадњи са другим корисницима простора (риболовачка удружења, ЈПШ „Шуме РС“).

Увидом у податке из ових извјештаја те узимајући у обзир да знатан дио подручја није доставио извјештај, може се констатовати да око једна четвртина заштићених подручја није имала готово никаквих активности на управљању и осталих активности које проистичу из акта о заштити и најчешће су без икаквих финансијских средстава (то се прије свега односи на спелеолошке објекте). Највише активности биљежи се у површински највећим заштићеним подручјима – националним парковима и парковима природе те оним у урбаним подручјима. Поједина

подручја (спелеолошки објекти) наводе проблем имовинско-правних односа или привредне активности у њиховој непосредној близини. Ипак, Завод је мишљења да и поред тога, не постоји препрека за реализацију појединих управљачких активности, попут праћења стања и организовања мониторинга.

Као факторе угрожавања управљачи су наводили нелегално/непрописно одлагање отпада, бесправну сјечу и сјечу подмлатка, оштећивање и уништавање сигнализације (маркације и инфо табле) и парковског мобилијара, вожњу и/или паркирање изван површина намијењених за вожњу или паркирање (нпр. вожњу квадова), упитну легалност објеката, ложење ватре изван насеља и/или мјеста која су посебно означена и одређена за ту намјену, вршење радова без сагласности управљача, уништавање корјеновог система приликом извођења радова, снимање и фотографисање у комерцијалне сврхе без дозволе и друге активности.

Неколико управљача као један од проблема је истакло непостојање чуварске службе, а код оних који имају чуварску службу (служба надзора) као проблем су наведена недефинисана овлашћења надзорника. Са друге стране, позитиван утицај формирања чуварске службе на смањење угрожавања заштићеног подручја истичу два заштићена подручја (ПШ „Слатина“ и ЗС „Тишина“). У ПШ „Слатина“ додају и бенефите увођења видео надзора те позитивна искуства сарадње, односно контаката са другим надлежним органима на терену. Један управљач предложио је увођење контролисаног приступа, односно изградњу рампе са накнадом и евиденцијом улазака посјетилаца. Евиденција броја посјетилаца, поготово за поједина подручја (строги резервати природе, национални паркови, спелеолошки објекти који се користе у туристичке сврхе и др.) може бити врло значајан показатељ у праћењу утицаја на природно добро. У том смислу, по ажурности се истиче СРП „Прашума Јањ“ која је током спровођења стручног надзора доставила податке о броју посјетилаца по годинама (тако је нпр. у 2024. години регистровано 45 посјетилаца).

Већина заштићених подручја као највећи проблем у функционисању истакла је недостатак финансијских средстава као и материјалних и људских ресурса. Наводили су потребу успостављања системског финансирања заштићених подручја, профилисање кадрова (проблем неадекватног кадра), те потребу за новом организацијом рада. Као један од разлога истакнута је и лоша комуникација између управљача и локалних заједница на чијим територијама се налази заштићено подручје. Два подручја су се бавила проблематиком коришћења средстава од накнада дефинисаних Законом о шумама намијењених за финансирање заштићених подручја на територији јединице локалне самоуправе. Једно подручје је реализовало додијељена средства, док за друго и поред донесене одлуке средства нису прослијеђена.

Са циљем ефикаснијег управљања заштићеним подручјима, повећања квалитета и обима извјештавања те праћења спровођења управљачких докумената Завод предлаже:

- успостављање механизма којим ће сви Управљачи у складу са обавезама редовно достављати годишњи извјештај;
- да управљачи који имају усвојене Планове/програме управљања извјештаје базирају на активностима и циљевима наведеним у тим документима;
- да се управљачи који немају усвојене документе управљања, до њиховог усвајања, у извјештају базирају на питања која се тичу унутрашњег реда и чуварске службе, обиљежавања граница заштићеног подручја, вођења евиденције о природним вриједностима и другим питањима дефинисаним актом заштите;
- да се предузму активности на успостављању јасне структуре и формата извјештаја;

- да се активности планирају и спроводе у складу са примарном намјеном заштићеног подручја – заштита природе и у складу са тим интензивирају активности на заштити и унапређењу природних вриједности;
- да се успостави и редовно врши мониторинг врста и станишта;
- да саставни дио извјештаја буду подаци о стању геолошке, биолошке и пејзажне разноврсности, степену угрожености, факторима угрожавања, те о проблемима у заштити и очувању;
- да се редовно воде евиденције о броју посјетилаца за подручја у којима је то могуће а посебно за одређене категорије и врсте заштићених природних добара (строги резервати природе, национални паркови, спелеолошки објекти који се користе у туристичке сврхе);
- проналажење рјешења и успостављање механизма којим ће се обезбиједити системско финансирање заштићених подручја (укључујући и средства од накнада дефинисаних Законом о шумама намијењених за финансирање заштићених подручја на територији јединице локалне самоуправе);
- интензивирање сарадње и координације између ЗП-а која имају два управљача, затим између управљача и локалних заједница на чијој (чијим) територији се налази заштићено подручје, управљача и различитих сектора који користе простор (шумарство, воде, лов и риболов), управљача и надлежних институција (инспекцијски надзор, полицијски послови)
- интензивирање активности на повезивању и међусобној сарадњи између заштићених подручја као и са Удружењем управљача;
- организовање обуке/едукације са циљем побољшања вјештина запослених на пословима заштите природних вриједности;
- организација тематских семинара за одређена подручја по категорији или врсти заштићеног подручја нпр. паркови природе, спелеолошки објекти и сл., односно по регијама Републике Српске;
- приликом израде докумената да се организују радионице и укључи локално становништво, као и све заинтересоване стране, нарочито други корисници простора (шумарство, воде, послови метеорологије и хидрологије, лов, риболов);
- да се запослени управљача активно укључе током истраживања, а у складу са издатом Дозволом за истраживање природе;
- да се у извјештајима користе подаци са метеоролошких и хидролошких станица (за заштићена подручја у чијем обухвату се налазе).

У 2025. години за два заштићена подручја извршена је промјена управљача. Управљање Заштићеним стаништем „Громижељ“ повјерено је Граду Бијељина (Одлука о усклађивању Одлуке о проглашењу Заштићеног станишта "Громижељ", „Сл. гласник РС“ бр. 93/25), док је нови управљач Парка природе „Тара“ Општина Фоча (Одлука о усклађивању Одлуке о проглашењу Парка природе "Тара", „Сл. гласник РС“ бр. 94/25).

Дан управљача

Седми по реду Дани управљача заштићених подручја из Републике Српске и Федерације Босне и Херцеговине одржани су у мају 2025. године у Неуму. Тема овогодишњег окупљања било је удруживање управљача заштићених подручја на ентитетском нивоу, у складу са надлежностима у области заштите природе. Предсједници удружења управљача Републике Српске и Федерације БиХ представили су удружења, њихове органе те стратешке циљеве развоја док су online предавања одржали представници ЕУРОПАРК Федерације (EUROPARC Federation), Међународне уније за заштиту природе (IUCN) и регионалне организације управљача „Паркови Динариди“, са циљем упознавања новооснованих удружења са могућностима и начинима удруживања те препорукама за примјену међународних стандарда у области заштите природе. Удружење заштићених подручја Републике Српске потписало је меморандуме о сарадњи са Републичким заводом за заштиту културно-истријског и природног наслеђа, Шумарским факултетом Универзитета у Бањој Луци те са регионалним удружењем Паркови Динариди. Суштина споразума огледа се у подстицању потписница у научној, стручној и пословној сарадњи у области заштите природе са циљем подизања капацитета како самог Удружења, тако и чланица Удружења.

Мишљења на активности у заштићеним подручјима

Увидом у базу података Завода, у претходној години, на основу захтјева, издато је 27 мишљења за 9 различитих заштићених подручја о активностима у обухвату заштићених подручја. Највећи број захтјева, њих чак 11, односио се на ПП „Уна“, у вези са УТУ условима за изградњу објеката за становање/одмор.

На СПА „Универзитетски град“ односило се 6 захтјева, на НП „Козара“, СП „Лијевчански кнез“ и СП „Пећина Орловача“ по два, док се на СРП „Прашума Јањ“, НП „Сутјеска“, ПП „Требевић“ и ПП „Цицел“ односио по један захтјев.

Издавају се 4 захтјева која се односе на мишљење о здравственом стању стабла, орезивању и санацији након лома, док су два захтјева била у вези са изградњом ски-лифта. СП „Пећина Орловача“ је, између осталог, затражила мишљење везано за организовање мониторинга, који је потом и спровела у току извјештајног периода.

РЕГИСТАР ЗАШТИЋЕНИХ ПРИРОДНИХ ДОБАРА

Послови вођења Регистра заштићених природних се обављају континуирано и подразумијевају редовно уношење и ажурирање података као и комплетирање збирке исправа за свако заштићено природно добро правним актима, архивским, картографским, катастарским и другим документима. Фото документација се води у електронском облику Збирке исправа за свако природно добро.

Током 2025. године у Регистар заштићених природних добара уписана су два нова заштићена подручја, Парк природе „Губер“ и Споменик природе „Цврцка“, док је изршена допуна за два

подручја за која је управљање повјерено другом правном лицу - Заштићено станиште „Громижељ“ и Парк природе „Тара“. На дан 31.12.2025. године, под заштитом је било 36 подручја природе на површини од 74.168,04 хектара, што је процентуални удио од 3,01 % територије Републике Српске.

Подаци из Регистра заштићених природних добара, који се претежно односе на заштићена подручја, достављани су различитим институцијама, односно правним лицима.

Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију:

- обавјештење о извршеним уписима, исправкама и брисањима у Регистру заштићених природних добара за претходну годину.
- подаци о заштићеним подручјима за потребе редовног извјештаја према Европској агенцији за животну средину (просторни и табеларни подаци за Nationally designated areas).
- подаци о заштићеним подручјима за потребе одговора на посланичко питање посланика у Народној скупштини Републике Српске

Републички завод за статистику:

- подаци у табелама „Заштићена подручја природе према домаћим прописима“ и „Међународно проглашена заштићена подручја“ за потребе израде Статистичког годишњака.
- подаци за публикацију „Индикатори одрживог развоја Републике Српске“

Главна служба за ревизију јавног сектора:

- збирни подаци о поднесеним иницијативама за заштиту подручја, о мишљењима/усвојеним плановима и програмима управљања и други подаци

Стефан Стјепановић, Пољопривредни факултет Универзитета у И. Сарајеву:

- подаци (Студије заштите, Планови управљања) за више заштићених подручја за потребе писања уџбеника Заштићена шумска подручја.

Стручна мишљења на истраживање природе Републике Српске

У току 2025. године Заводу је поднесено 16 захтјева за издавање дозвола за истраживање биолошке и геолошке разноврсности Републике Српске. Од 16 захтјева, Завод је у току 2025. године издао свих 16 дозвола. Захтјеви су поднесени од стране факултета, института и савеза, невладиних организација и појединаца из Босне и Херцеговине и других европских земаља.

Биолошка разноврсност

БИОЛОШКА РАЗНОВРСНОСТ

ЗАШТИЋЕНЕ ВРСТЕ

У 2020. години усвојена је Уредба о строго заштићеним и заштићеним дивљим врстама („Службени гласник РС“, бр. 65/20). Овом Уредбом, заштићено је укупно 1438 врста биљака, животиња и гљива. На прилогу 1 налази се 730 строго заштићених врста, од чега су 294 биљне врсте, 7 врста гљива, 1 врста пијавице, 4 врсте пужева, 4 врста ракова, 13 врста инсеката, 31 врста риба, 9 врста водоземаца, 10 врста гмизаваца, 314 врста птица и 43 врсте сисара. На прилогу 2 Уредбе налази се 708 заштићених врста од чега је 603 биљних врста, 11 врста гљива, 1 пуж, 5 инсеката, 20 врста риба, 4 врсте водоземца, 10 врста гмизаваца, 30 врста птица и 24 врсте сисара.

Као строго заштићене дивље врсте и заштићене дивље врсте штите се дивље врсте које су угрожене или могу постати угрожене и које имају посебан значај из генетичког, еколошког, екосистемског, научног, здравственог, економског и другог аспекта. За њих, изузев врста које се штите другим прописима, спроводи се забрана коришћења, уништавања и предузимања свих активности којима се могу угрозити те врсте и њихова станишта, као и предузимање мјера и активности на управљању њиховим популацијама. За бригу о врстама, односно спровођење мјера заштите и управљања спроводе, у оквиру својих надлежности, задужени су имаоци тих врста, а то могу бити управљачи заштићених подручја, корисници шума и шумског земљишта, корисници ловишта и рибарских подручја.

Стручне активности на изради Уредбе, које су почеле 2017. године, водио је Републички завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа у сарадњи са домаћим експертима. На основу међународно прихваћених стандарда, дефинисани су критеријуми и методологија за одабир и класификацију врста, а потом је уследио најзахтјевнији дио – прикупљање и обрада података за све таксономске групе. Треба напоменути да се 15 експерата на добровољној основи, укључило у израду Уредбе и уступило своје податке који су резултат вишегодишњег истраживања. Крајем 2018. године прилози са одабраним таксонима и категоријом заштите упућени су Министарству у процедуру и слиједило је дефинисање одредби Уредбе, њихово усаглашавање и анализа одабраних таксона са свим заинтересованим странама.

У току 2025. године, од стране Министарства покренута је процедура доношења нове Уредбе и усаглашавање са Законом који је на снази. У ту сврху Завод је извршио ревизију таксона који су се нашли на листама заштићених и строго заштићених. Вршена је ревизија номенклатуре, таксономска ревизија, те додавање нових таксона, ондонсно избацавање постојећих уколико су научни докази указивали на такву потребу. Нове листе послане су надлежном Министарству које је након прикупљених примједби и коментара доставило Заводу материјале на корекције. Због обима посла, на крају године, финализацију листа строго заштићених и заштићених врста Завод је пренио у 2026. годину.

У складу са Средњорочним планом рада Завода за период (2022 – 2024.) Завод је отпочео за успоставом мониторинга одређених дивљих биљних и животињских врста. Кроз Пројекат „Одрживо управљање заштићеним подручјима“ који у Босни и Херцеговини имплементира Програм Уједињених нација за одрживи развој УНДП, од стране Завода је предложена, а од стране Пројектног одбора и усвојена, активност на изради Плана мониторинга Евроазијским рисом (*Lynx lynx*). Основни задатак активности је да се кроз израду наведеног плана мониторинга успостави систем прикупљања, депоновања и обраде добијених података а све у сврху утврђивања стања популације риса, његових тренутних и потенцијалних станишта што би у коначници резултирало израдом плана управљања наведеном врстом. У току 2025. године урађена је допуна Плана мониторинга у складу са примједбама надлежног министарства из области ловства.

Пројекат „Подршка рестаурацији и конзервацији најстарије европске врсте дрвећа – Панчићева оморика (*Picea omorika* (Panč.) Purkinje“, са фокусом на *in situ* конзервацију строго заштићене врсте према Уредби о строго заштићеним и заштићеним дивљим врстама („Службени Гласник Републике Српске“, број: 65/20) успјешно је реализован. Пројекат се састојао од постављања 10 огледних плоха на територији Републике Српске и Републике Србије са различитим условима унутар плохе (пожар, очишћен терен и уклањање компетитивних врста) који могу имати утицај на природно ширење врсте. На плохама се вршио редован детаљан мониторинг (флора, морфометрија и бројност стабала оморике и других зимзелених дрвећа, континуирано прикупљање физичких података – температуре земљишта, ваздуха, влажност земљишта, ваздуха). У рад пројекта били су укључени представници Завода, Шумарског факултета Универзитета у Бањој Луци, Центара за животну средину Бања Лука, Арбор Магне из Бања Луке, Еко Центара Вишеград, Планинарски клуба „Тара“, ЈПШ „Шуме Републике Српске“, НП „Тара“, НП „Дрина“. Завод је, у сарадњи са експертима са Шумарског факултета Универзитета у Бањој Луци, наставио и у 2025. години, континуирано праћење стања популација оморике са посебним освртом на подручја гдје су постављене огледне плохе. По основу дозволе, издате од стране Министарства за просторно уређење грађевинарство и екологију, представници Завода и Шумарског факултета су у 2025., са стручњацима из Арнолд арборетума са Универзитета Харвард, урадио истраживања с циљем прикупљања узорака за хербаријум (који ће бити депонован у Хербаријуму Универзитета у Харварду), четина оморике за изолацију ДНК те сјеменског материјала у смислу узгајања врсте у живој збирци Арнолд арборетума а све са циљем очувања врсте ван њених природних станишта (*ex situ* конзервација). За предметне радње сачињен је детаљан Извјештај, од подносиоца захтјева и достављен надлежном министарству.

Такође, у фази је и успостављање мониторинг протокола за праћење стања популација заштићених и строго заштићених дивљих врста. У склопу пројекта „Успостављање пројекта праћења приоритетних врста, станишта и подручја“, а у сарадњи са Центром за животну средину и експертима из одређене биолошке области, започета је израда мониторинг протокола за праћење одабраних врста (првих 5 врста). Израдом наведених мониторинг протокола циљ је успоставити и униформисати систем праћења врста и њихових станишта за даље активности заштите уколико су неопходне. То ће посебно бити значајно у контексту пуштање у рад нове платформе “Reportnet 3”, која ће представљати јединствени обавезни систем за достављање извјештаја у складу са обавезама Босне и Херцеговине у вези с извјештавањем према Бернској конвенцији – Резолуција бр. 8 (2012).

Геолошка разноврсност

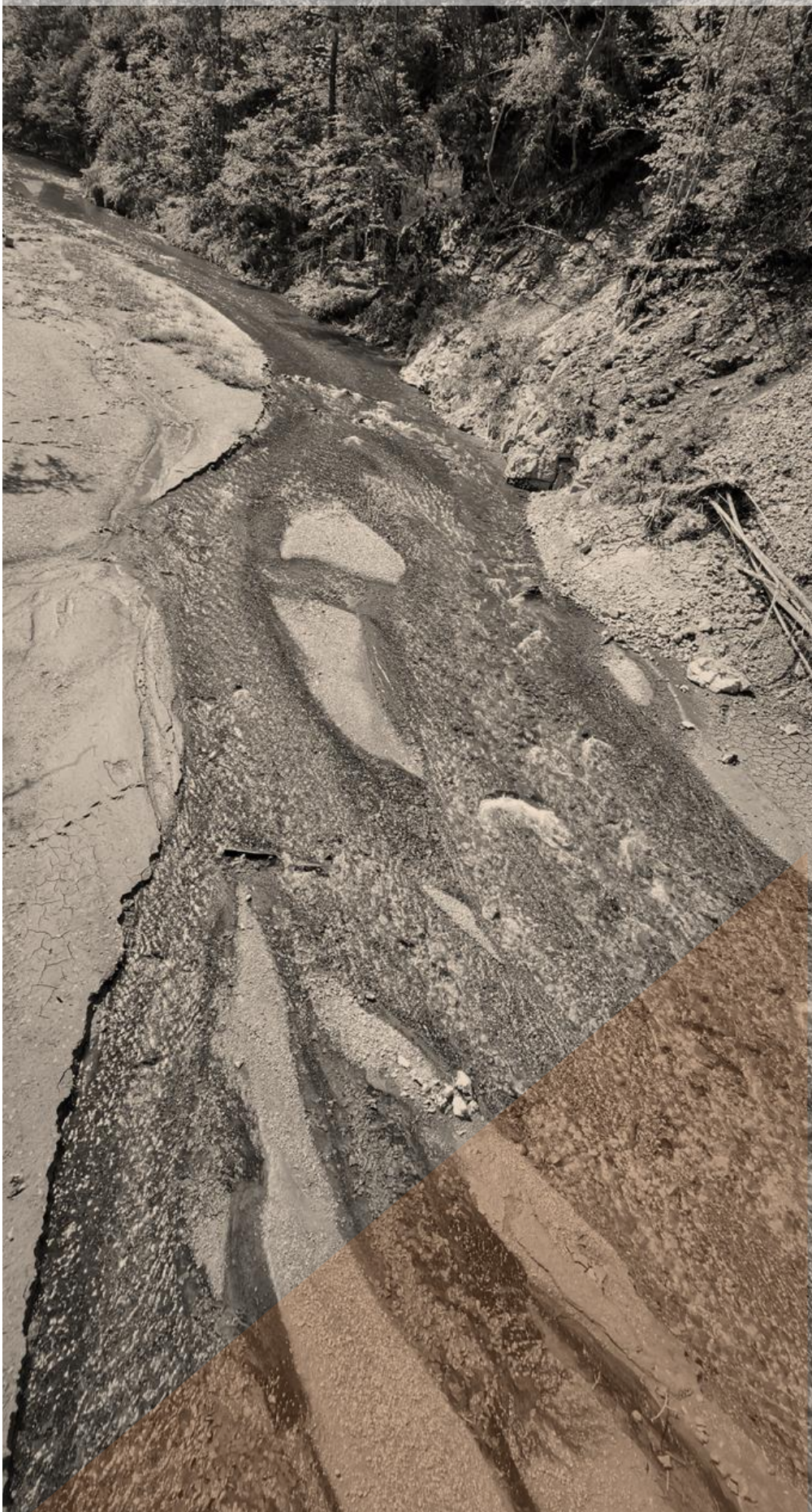
Рад на заштити геодиверзитета одвија се највећим дијелом у оквиру мултидисциплинарних истраживања за заштиту нових подручја. Многа од ових подручја се одликују значајном геолошком разноврсношћу. Тако су током 2025. године проглашена два заштићена подручја: Парк природе „Губер“ и Споменик природе „Цврцка“, док су обављана теренска истраживања за успостављање заштићених подручја на територијама општина Шипово и Вишеград.

Донесен је, у складу са новим Законом о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 49/25), Правилник о Инвентару објеката геонаслјеђа Републике Српске („Службени гласник РС“, бр. 58/25). Узимајући у обзир ограничене временске и кадровске могућности Завода, вођене су активности на прикупљању и систематизацији података као приједлога за издвајање објеката геонаслјеђа, а који подразумева поступак вредновања и евалуације ових објеката.

Издата су 2 стручна мишљења за активности у СП „Пећина Орловача“, у вези са спелолошким истраживањима и успостављањем мониторинга шишмиша. У извјештајном, периоду, извршен је теренски обилазак СП „Пећина Растуша“, као и 2 спелеолошка објекта у њеној близини, односно пећине Растушице и Шљивачке пећине. Током 2025. године за туристичке посјете били су доступни СП „Ваганска пећина“, у СП „Пећина Орловача“ и СП „Пећина Растуша“. Значајни подаци о спелеолошким објектима, добијени су у извјештајима о спроведеним истраживањима, а чија обавеза достављања је прописана у поступку издавања Дозволе за истраживања. Тако су у 2025. години, Заводу достављени резултати истраживања за подручје града Требиње (Требињска шума, Површи и Попово поље) са подацима за 71 објекат те 2 објекта у Дубочанима. Ова истраживања обавило је СД „Зелена брда“ Требиње. Спелеолошка друштва из Словачке су истраживала на подручју Невесиња (Снијежница и Трусуна) и доставила извјештај за њих 5.

У промоцији геолошке разноврсности, истичемо НП „Сутјеска“ у којем су креиране геотуристичке иницијативе вођењем тура које објашњавају геолошку историју парка.

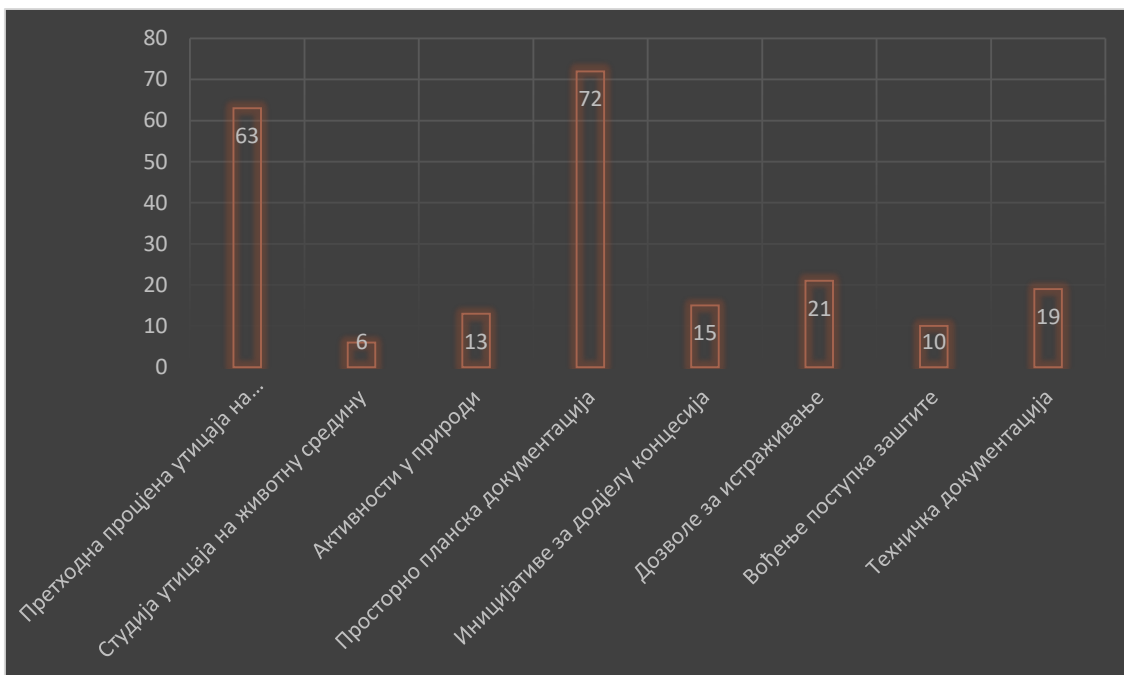
Утицај на природу

УТИЦАЈ НА ПРИРОДУ

Поступак процјене утицаја на животну средину и давање Услова заштите природе (члан 18. Закона о заштити природе) су два најзначајнија механизма за прописивање услова заштите природе и њено очување. Према члану 15. Закона о заштити природе („Службени гласник Републике Српске“, бр. 49/24) и члану 4. Правилника о пројектима за које се спроводи процјена утицаја на животну средину и критеријумима за одлучивање о потреби спровођења и обиму процјене утицаја на животну средину („Службени гласник Републике Српске“, бр. 124/12), Завод је у обавези давања Мишљења и прописивања Услова заштите природе.

У извјештајном периоду од укупно 507 запримљена предмета, 96 су били предмети са могућим утицајем на природу по локалитету, било да се ради о планирању, пројектовању или коришћењу простора. Највећи број предмета, гледано према врсти вођења поступка, односи се на просторно планску документацију (72). На пројекте који су у процедури добијања еколошких дозвола односило се 69 предмета, док је тражених мишљења на иницијативе за концесије било 15. За одређене активности и радове у природи укупно је било 13 захтјева.

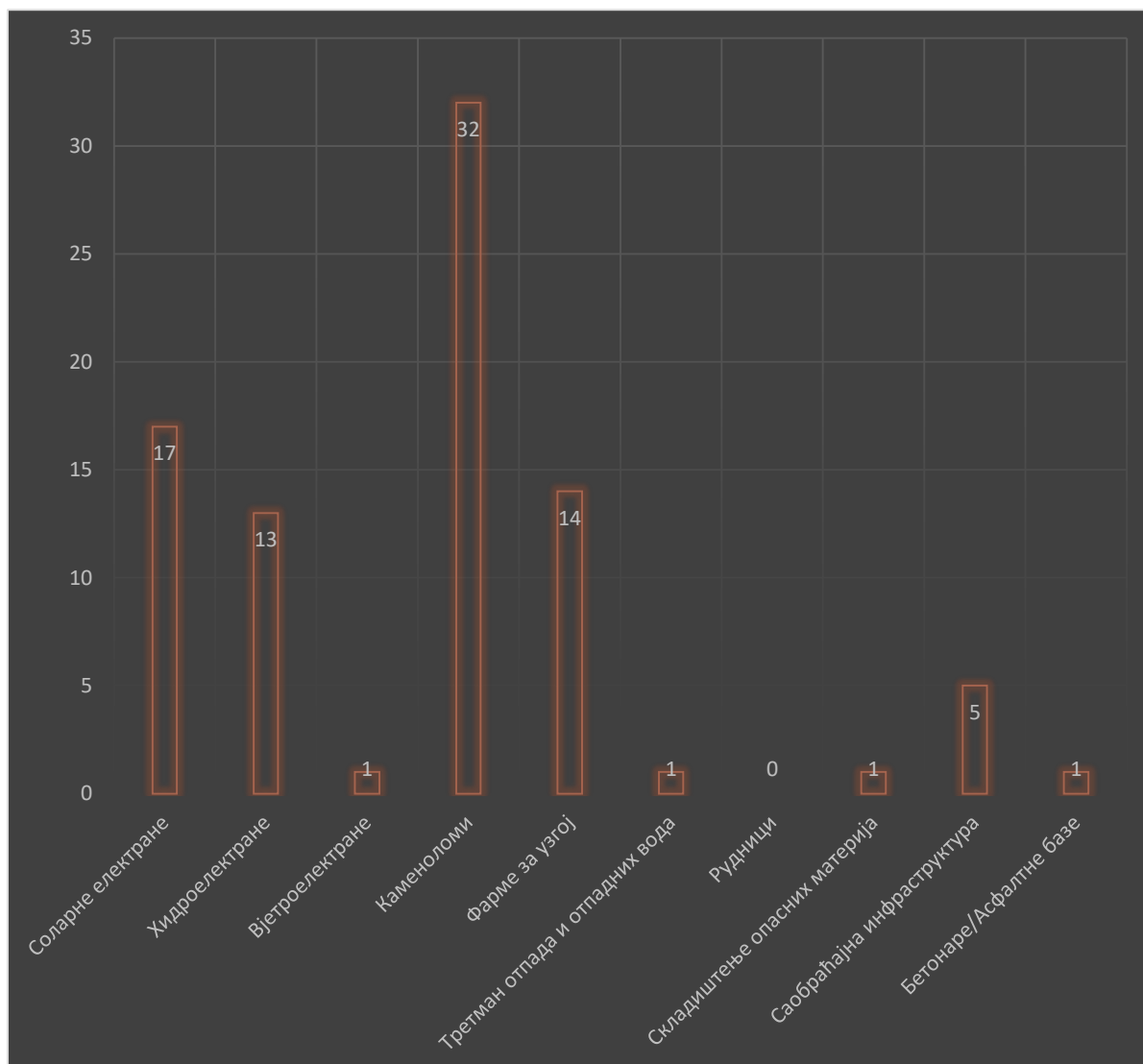

Слика 7. Преглед издатих стручних мишљења Завода по врсти поступка

Пројекти који могу имати или имају значајан утицај на природу дефинисани су Правилником о пројектима за које се спроводи процјена утицаја на животну средину и критеријумима за одлучивање о потреби спровођења и обиму процјене утицаја на животну средину и таквих пројеката у извјештајном периоду било је 69.

На основу анализе издатих стручних мишљења у контексту врсте пројекта, утврђено је да у извјештајној години дошло до повећања броја предмета који се односе на пројекте изградње соларних електрана, док је примјетан пад поступака који су у вези са изградњом

хидроелектрана. Истовремено, евидентиран је раст броја предмета који се односе на пројекте изградње каменолома.

Слика 8. Преглед издатих стручних мишљења по врсти пројекта

Информациони систем ЗП

ИНФОРМАЦИОНИ СИСТЕМ ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ

Информациони систем заштите природе Републике Српске (ИСЗП-РС) захтјева редовно одржавање и ажурирање софтверских компонената и конфигурацијских датотека од којих се састоји. Током 2025. године вршено је ажурирање и допуњавање података највећим дијелом у модулу Заштићена подручја, у којем су додата два нова подручја. Сви предмети који су пристигли у Завод су редовно скенирани и уношени у ИС, односно модул Е-Предмети.

Издаваштво и промоција

ИЗДАВАШТВО И ПРОМОЦИЈА

Вишегодишња успјешна сарадња предузећа Поште Српске а.д. Бањалука и Републичког завода за заштиту културно-историјског и природног наслеђа настављена је и у протеклој години. За 2025. годину у издању Заштита природе изабран је мотив Панчићеве оморике. Повод за одабир мотива је обиљежавање 150 година од открића ове врсте. Панчићева оморика је ендемо-реликтна врста која насељава подручје око средњег тока ријеке Дрине, на територијама Републике Србије и Републике Српске. Оморику је 1875. године, као нову врсту за науку открио Јосиф Панчић, један од највећих ботаничара тог времена.

Током 2025. године, редовно је ажурирана званична интернет страница Републичког завода за заштиту културно-историјског и природног наслеђа, као и интернет портал Информационог система заштите природе.

Литература

- Ковачевић, Д., Радошевић, Д., Панић, Г., Поткоњак, С., Јованић, Д., Ђурић, А., Гвозден-Слишко, Д. (2025). Студија заштите Заштићени природни пехзаж „Дуга њива“. Студија заштите, Републички завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа, Влада Републике Српске, Бања Лука, 2025.
- Службени гласник Републике Српске 124/12. Правилник о пројектима за које се спроводи процјена утицаја на животну средину и критеријумима за одлучивање о потреби спровођења и обиму процјене утицаја на животну средину, Влада Републике Српске.
- Службени гласник Републике Српске 124/12. Уредба о Црвеној листи заштићених врста флоре и фауне Републике Српске. Бања Лука: Министарство за просторно уређење, грађење и екологију, Влада Републике Српске.
- Службени гласник Републике Српске 49/24. Закон о заштити природе, Влада Републике Српске.
- Службени гласник Републике Српске 65/20. Уредба о строго заштићеним и заштићеним дивљим врстама. Бања Лука: Министарство за просторно уређење, грађење и екологију, Влада Републике Српске.
- Службени гласник Републике Српске 58/25. Правилник о инвентару објеката геонаслеђа. Бања Лука: Министарство за просторно уређење, грађење и екологију, Влада Републике Српске.
- Извјештај о накнадном прегледу провођења препорука из Извјештаја ревизије учинка „Функционисање система заштите животне средине“; Главна служба за ревизију јавног сектора Републике Српске, Бања Лука, 2025.

Прилози

Прилог 1. Табеларни приказ заштићених подручја Републике Српске

РБ	КАТЕГОРИЈА И НАЗИВ	IUCN КАТЕГОРИЈА	ПОВРШИНА (ha)	ЈЕДИНИЦА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ
103a	Строги резерват природе "Прашума Јањ"	Ia	295,00	Шипово
104a	Строги резерват природе "Прашума Лом"	Ia	297,82	Петровац, И. Дрвар
201	Национални парк "Козара"	II	3.907,54	Приједор, Градишка, Коз. Дубица
202	Национални парк "Сутјеска"	II	16.052,34	Фоча, Гацко, Калиновик
203	Национални парк "Дрина"	II	6.315,32	Сребреница
301	Споменик природе "Пећина Љубачево"	III	45,45	Бањалука
302	Споменик природе "Пећина Орловача"	III	27,01	Пале
303	Споменик природе "Жута буква"	III	0,50	Котор Варош
304	Споменик природе "Пећина Растуша"	III	11,39	Теслић
305	Споменик природе "Јама Ледана"	III	28,26	Рибник
306	Споменик природе "Ваганска пећина"	III	12,00	Шипово
307	Споменик природе "Пећина Ђатло"	III	43,42	Билећа, Гацко
308	Споменик природе "Павлова пећина"	III	13,40	Требиње
309	Споменик природе "Гирска пећина"	III	25,37	Соколац
310	Споменик природе "Пећина под липом"	III	6,10	Соколац
311	Споменик природе "Пећина Ледењача"	III	7,40	Фоча
312	Споменик природе "Велика пећина"	III	820,92	Билећа
313	Споменик природе "Пећина Кук"	III	-	Калиновик
314	Споменик природе "Лијевчански кнез"	III	0,34	Градишка
315	Споменик природе "Врела Сане"	III	320,69	Мркоњић Град, Рибник
316	Споменик природе "Пећина Мокрањска Миљацка"	III	190,40	Пале
317	Споменик природе "Црвене стијене"	III	15,10	Соколац, Пале
318	Споменик природе "Цврцка"	III	557,83	Кнежево
401	Заштићено станиште "Громимељ"	IV	831,30	Бијељина
402	Заштићено станиште "Тишина"	IV	196,49	Шамац
403	Заштићено станиште "Гостиљ"	IV	131,97	Добој
501	Парк природе "Уна"	V	2.863,75	Крупа на Уни, Нови Град, Костајница, К. Дубица
502	Парк природе "Цицел"	V	330,76	Чајниче
503	Парк природе "Орјен"	V	16.715,83	Требиње
504	Парк природе "Прача"	V	4.067,89	Рогатица
505	Парк природе "Тара"	V	14.453,38	Фоча
506	Парк природе "Требевић"	V	5.036,37	Пале, И. Стари Град, И. Ново Сарајево
507	Парк природе "Губер"	V	571,78	Сребреница
601	Споменик парковске архитектуре "Универзитетски град"	VI	27,38	Бањалука
602	Парк шума "Слатина"	VI	35,73	Лакташи
603	Парк шума "Јелића брдо"	VI	2,96	Лакташи

Прилог 2. Табеларни приказ заштићених подручја по јединицама локалне самоуправе

	Укупно ЗП	на територији једне јединице лок. самоуправе	на територији више јединица лок. самоуправе
Град Бања Лука	2	2	0
Град Бијељина	1	1	0
Град Градишка	2	1	1
Град Добој	1	1	0
Град И. Сарајево:	6	-	-
Пале	4	2	2
Соколац	3	2	1
Источни Стари Град	1	0	1
Источно Ново Сарајево	1	0	1
Град Приједор	1	0	1
Град Требиње	2	2	0
Билећа	2	1	1
Гацко	2	0	2
И. Дрвар	1	0	1
Калиновик	2	1	1
Петровац	1	0	1
Козарска Дубица	2	0	2
Костајница	1	0	1
Котор Варош	1	1	0
Кнежево	1	1	0
Крупа на Уни	1	0	1
Лакташи	2	2	0
Мркоњић Град	1	0	1
Нови Град	1	0	1
Рибник	2	1	1
Рогатица	1	1	0
Сребреница	2	2	0
Теслић	1	1	0
Фоча	3	2	1
Чајниче	1	1	0
Шамац	1	1	0
Шипово	2	2	0